

Arkivsak-dok. 200400424-2
Arkivkode E: 033
Saksbehandler Jørand Ødegård Lunde

Saksgang
Fylkestinget

Møtedato
14.06.2004

Sak nr.

BIBLIOTEKPLAN FOR OPPLAND - KOMITEINNSTILLING

Forslag til

V E D T A K

1. Fylkestinget vedtar bibliotekplan for Oppland.
I første del av planperioden blir strategiene 1,2,9 og 10 ekstra fokusert:
 1. Utvikle "Det sømløse bibliotek – region Oppland"
 2. Utvikle samarbeid mellom arkiv, bibliotek og museum
 9. Bokbussen skal være et virkemiddel for å styrke lese- og skriveevnen hos barn
 10. Fylkesbiblioteket skal være en regional utviklingsaktør ved å initiere tiltakene som framgår av bibliotekplanen
2. Samarbeidstiltak som ikke er fylkeskommunens ansvar alene, forutsettes delfinansiert med samarbeidspartene som er involvert.
3. Fylkeskommunens økonomiske del i realisering av bibliotekplanen, forutsettes innarbeidet i RHP for 2005. Andel av fylkesbibliotekets disposisjonsfond kr 400 000 ses i sammenheng med utviklingstiltakene i handlingsprogrammet.

Aksel Hagen
Komiteleder
(sign.)

Jørand Ødegård Lunde
Saksordfører
(sign.)

Vedlegg:

KOMITÉINNSTILLING

Bakgrunn

- 23.04.01 Vedtak: Hovedutvalg for næring og kultur gir sin tilslutning til at det utarbeides en bibliotekplan for Oppland slik det er beskrevet i saksframlegget
- 23.09.03 Vedtak: Hovedutvalg for næring og kultur godkjenner det framlagte høringsforslaget til Bibliotekplan for Oppland
- 03.10.03 Høringsutkastet av Bibliotekplan for Oppland ble sendt til høringsinstansene
- 15.12.03 Høringsfrist

Bakgrunn for planarbeidet var St.meld.22 (1999-2000) som sier:

”Alle biblioteka går inn i ei omstillingstid, og endringane vil i stor grad vera knytte til utviklinga av IKT-bruken i samarbeid med desentralisert utdanning, fjernlånstjenester, innhenting og bearbeiding av informasjon og tilgjengelege databaser. Folkebiblioteka bør stimulerast til å utvikle nye og alternative samarbeids- og samordningsmodellar for organisering av bibliotektenester. Særleg er det viktig at dei mange små bibliotekeringane på kommunenivå kan utvikle samarbeid over kommunegrensar.”

Med dagens krav til omstilling, må biblioteka ha en offensiv holdning til framtidige utfordringer. Biblioteksektoren trenger en bibliotekplan som verktøy for å definere sin rolle i en større samfunnsmessig sammenheng og inn i en regional infrastruktur.

Bakgrunn for bibliotekplanarbeidet har vært i tråd med saksframlegget i 2001:

- Behovet for å gjennomgå mål og strategier for å utvikle et helhetlig og framtidsrettet bibliotektilbud i fylket
- Krav til omstilling og nytenkning på grunn av ny informasjonsteknologi
- Viktigheten av nettverksbygging mot ulike samarbeidspartnere på tvers av forvaltningsnivåer, blant annet arkivene, museumssektoren, offentlige servicekontorer, opplæringssektoren og næringslivet
- Bibliotekene bør videreutvikles som møteplasser med ulike knutepunktfunksjoner, som kulturarenaer, læringsarenaer og informasjonssentra

Mandat:

Det skal utarbeides en strategiplan for Oppland der brukerperspektivet er det overordnede.

Mål for planarbeidet:

- Bibliotekplan for Oppland skal gi visjoner for biblioteksektoren
- Planen skal sette bibliotekenes utfordringer inn i en større samfunnsmessig sammenheng der oppgavene skal løses i nettverksbygging med ulike aktører i lokalsamfunnet
- Alle typer bibliotek skal inngå i et regionalt samarbeid for å yte best mulig service til fylkets befolkning
- En bibliotekplan for Oppland skal være et rammeverk for utviklingen av bibliotekene i fylket

Arbeidet med bibliotekplanen:

Planarbeidet har vært ledet av fylkesbiblioteket v/fylkesbiblioteksjefen.

Det ble nedsatt ei prosjektgruppe bredt sammensatt med deltagere fra folkebibliotekene, de videregående skolene, høgskolene, museumssektoren og næringslivet.

Arbeidet med planen er utført ved fylkesbiblioteket.

Det har vært avholdt flere konferanser og møter for fagmiljøene i tilknytning til planprosessen.

Innholdet i planen:

St.meld.22 (1999-2000): Kjelder til kunnskap og oppleving, vektlegger at bibliotekene går inn i ei omstillingstid. Oppland fylkeskommune følger opp stortingsmeldinga med en strategiplan som styringsverktøy for bibliotekutviklingen i fylket. For at dette skal utgjøre en strategisk handlingsplan, inneholder planen 10 definerte strategier med påfølgende konkretisering av tiltak.

Oppland skal ha levedyktige bibliotek i framtida. Bibliotekutviklingen er belyst i et større samfunnmessig perspektiv og planen vektlegger også sterkt at bibliotekutviklingen framover bør integreres med all annen samfunnsutvikling. Dette bør skje i nettverksbygging med ulike samarbeidspartnere. Handlingsprogrammet har sterk fokus på brukerperspektivet.

Begrepet "det sømløse bibliotek" betyr at bibliotekene på ulike forvaltningsnivåer bør tilstrebe et mest mulig helhetlig bibliotektilbud, dette omfatter høgskolebibliotekene, folkebibliotekene og skolebibliotekene i den videregående skolen. Oppland fylkesbibliotek fikk i 2002 i oppdrag fra Statens bibliotektilsyn (nå ABM-utvikling) å utarbeide et forprosjekt for "Det sømløse bibliotek – region Oppland". Prosjektet har til nå utløst 1,2 mill. i statlige prosjektmidler.

En sømløs bibliotekmodell er i tråd med St.meld.22 og gjennomsyrrer mye av bibliotekplanen.

Handlingsprogrammet er forankret i statlige og regionale føringer. Utfordringene på biblioteksektoren avspeiler seg i fylkeskommunens regionale handlingsprogram for 2004 "Mulighetenes Oppland".

Strategier og tiltak må være framtidsrettet og vise vei. Planen tilstreber en helhetlig utvikling samtidig som den gir rom for mer spesifikke tiltak for det enkelte bibliotek. Det foreslås i planen å prioritere strategi 1,2,9 og 10 ut fra en del gitte forutsetninger. Handlingsprogrammet er utformet som en overordnet plan som har tatt hensyn til innspillene fra kommunene. Mer konkrete tiltak må innarbeides i kommunale planer.

Handlingsprogrammet i bibliotekplanen definerer utfordringene 4 år fram i tid. Revidering av planen vil være sammenfallende med fylkesplanperioden i 2008. Handlingsprogrammet rulleres årlig.

Høringsuttalelser:

Det kom inn 18 høringsbrev.

Høringsutkastet har fått mye støtte og positiv omtale. Valdres-kommunene har i et samlet høringsnotat vektlagt at i denne planen kan kommunale bibliotekplaner og prioriteringer forankres og de slutter seg til målformuleringene. De sier også at planen er visjonær samtidig som den er konkret og jordnær. Flere andre har vektlagt det samme.

Dovre kommune har framhevet at planen gir rom for lokale veivalg og den har fokus på brukerbehovene.

Flere nevner også bokbussens betydning som et lesestimulerende tiltak i ei tid med mye oppmerksomhet på lese- og skriveproblemer hos barn. Skolebibliotekene i den videregående skolen ser behovet for fylkesbiblioteket som en regional pådriver slik at bibliotekene i fellesskap kan nå de målene de setter seg.

Samtlige innkomne høringsuttalelser slutter seg til høringsutkastet, men med noen bemerkninger:

- Planen drøfter ikke de økonomiske rammene for gjennomføringen
- Planen synliggjør et utviklingspotensiale for ABM-samarbeid i Oppland
- Noen mener at planen kunne ha vært mer konkret

Komiteens vurderinger:

Komiteen vektlegger at Oppland fylke får en bibliotekpolitisk strategiplan som er forankret i nasjonale og regionale føringer *med klare mål om å utvikle det sømløse bibliotek i Oppland*. På det 69. norske bibliotekmøte i Molde 24.mars 2004 sa kulturminister Valgerd Svarstad Haugland:

”Det var i ABM-meldinga at visjonane om det saumlause biblioteket vart lansert – ein visjon, eit omgrep og eit konkret mål som biblioteka har gjort til sitt. Eg vil nemna to større prosjekt som prøver å realisere det saumlause biblioteket – begge har fått stønad frå ABM-utvikling: Det saumlause bibliotek Oppland og Biblioteket Østfold.

Begge prosjekta legg vekt på at innbyggerane skal få eit heilskapleg bibliotektilbod på tvers av forvaltningsnivå og sektortilknytning. Tilboda skal tilpassast individuelle behov i eit moderne IKT-samfunn. Informasjonsressursane som norske bibliotek samla rår over, skal gjerast tilgjengelege for alle”.

Utdraget fra statsrådets tale viser at Oppland er på rett vei og Bibliotekplan for Oppland er forankret i departementets visjoner.

Det sømløse bibliotek

Begrepet ”Det sømløse bibliotek” er hentet fra St.meld.22. Det betyr at en skal utvikle bibliotekene som et helhetlig tilbud på tvers av forvaltningsnivåer uavhengig av sektortilhørighet. Dette er et prosjekt i regi av fylkesbiblioteket som har fått statlige midler og som er i samsvar med samfunnsutviklingen for øvrig. Målet er å utvikle mer interkommunale og regionale løsninger for å få mer effektive tjenester. Prosjektets innhold er nærmere beskrevet under Strategi 1 i bibliotekplanen.

Fylkesbiblioteket som regional utviklingsaktør

Komiteen vektlegger at fylkesbibliotekets regionale utviklingsrolle er blitt konkretisert og tydelig for neste 4-årsperiode. Høringsuttalelsene har gitt sin fulle tilslutning til at fylkesbiblioteket skal være en aktør ved å initiere helhetlige utviklingsprosesser i regionene. Komiteen mener at det å gjennomføre strategiene som er nedfelt i bibliotekplan for Oppland, vil gi et viktig bidrag til samfunnsutviklingen i Oppland.

Bibliotekene tar omstilling på alvor og planen synliggjør egne utfordringer i et større samfunnsmessig perspektiv og i en regional helhetlig utviklingspolitikk.

Bibliotekene bør være nyttige samarbeidspartnere i kunnskapssamfunnet Oppland de kommende årene. Nettverksbygging med ulike samarbeidspartnere er grunnleggende for den framtidige utviklingen og blir vektlagt i planen. Samtidig som bibliotekene bør være en spydspiss og ta nye roller skal de representere ”*det gode liv*” for folk i alle aldre. De skal stimulere til kreativitet og egenaktivitet. Ungene skal oppleve leseglede og få utvikle fantasien gjennom bøkens eventyrverden, voksne skal finne den gode litteraturen for fordypning og fritidslesning.

Gratisprinsippet

I tråd med St.meld.22 skal bibliotekene utvikle nye tilbud og ta nye roller i forhold til samfunnet. Bibliotekenes tjenester skal i tråd med Lov om folkebibliotek være gratis. Komiteen støtter fullt ut tanken om at dagens bibliotektenester må være gratis for å sikre viktige demokratiske prinsipper om at alle skal ha lik tilgang til viktig samfunnsinformasjon og litteratur. I forhold til Stortingsmeldingens utfordring om å ta nye roller, mener samtidig

komiteen at gratisprinsippet kan være en hindring i å ta nye oppgaver. Enkelte nye tjenester bør kunne vurderes i forhold til om de også bør være gratis. Dette spørsmålet bør inngå i den nye bibliotekutredningen som skal igangsettes av departementet våren 2004.

Noen av høringsuttalelsene etterlyser at planen skulle vært mer konkret i forhold til tiltakene. Planen er ment å være en overordnet plan som trekker de store linjene og legger en strategi for bibliotekenes utvikling inn i en større regional utviklingssammenheng. Mer konkrete planer bør utarbeides lokalt.

Bokbussen – et middel til økt leselyst og skriveevne

Fokus på lese- og skriveproblemer, at ungene leser mindre enn før, er et område som også opptar politikerne. Det blir viktig å kartlegge ressursene i forhold til denne utfordringen. Bibliotekene har alltid hatt en viktig rolle i den sammenhengen. Bokbussen i Oppland har vært drevet av fylkesbiblioteket siden 1994 og kan gjennom flere år vise til svært gode resultater. Den reiser ut til flere kommuner i Oppland og møter ungene på skolene. I 2003 hadde bokbussbibliotekaren over 100 bokprater i klasserom, i tillegg ble det gjennomført to store bokaksjoner. Tilgang til bøkene som omtales er viktig, 24 500 bøker ble lånt ut fra bokbussen i fjor. Statistikken viser og skolene sier selv at utlånet på skolebibliotekene også går opp etter bokbussbesøk. Bokbussen var etter forespørsel utstilt på Landsmøtet i Molde i mars der bokbussbibliotekaren hadde foredrag om Opplands måte å tenke litteraturformidling til barn på. Fylkesbiblioteket har ellers deltatt på ulike konferanser i Norge og Danmark med presentasjon av Opplandsmodellen for bokbussdrift. Målsettingen for bokbussen er mye sammenfallende med Den kulturelle skolesekken. Komiteen mener det er viktig at bokbussen også i framtida skal være et interkommunalt virkemiddel i kulturformidlingssammenheng for å stimulere til økt leselyst og styrke lese- og skriveevnen hos barn. Fylkesbibliotekets kompetanse og mediabeholdning utnyttes på en effektiv måte. Tverrfaglig samarbeid med Den kulturelle skolesekken blir viktig for å få til helhetlige løsninger i kulturtilbudet ut mot kommunene. Dette bør inngå i RHP for 2005.

10 strategier

Planen består av 10 strategier med tilsvarende tiltak som skal vise bibliotekenes viktigste utviklingsområder de kommende årene.

Strategi 4 vektlegger *bibliotekene som møteplass*. Komiteen mener bibliotekene har en svært sentral rolle i å fremme litteraturinteressen og iverksette aktiviteter for å motvirke lese- og skriveproblemer hos barn og voksne. 3% av Opplands befolkning har innvandrerbakgrunn. Dagens samfunn trenger den flerkulturelle møteplassen som kan bygge bro mellom ulike kulturer og nasjoner.

Lett tilgang til offentlig informasjon er viktig. Innbyggerne i Oppland bør oppleve en helhetlig informasjonstjeneste med folkebiblioteket som en arena og som en samarbeidspartner i offentlig informasjonsformidling.

Strategi 6 vektlegger at bibliotekene skal være *læringsarenaer for livslang læring*. Det er viktig at innbyggerne i Oppland opplever bibliotekene som fleksible møteplasser i forhold til egen kompetanseutvikling. Fylkesbiblioteket har gjennomført et eget Bredbåndprosjekt for å styrke bibliotekene som læringsarenaer ute i regionene. 7 bibliotek i fylket har i dag valgt å tilrettelegge spesielt for voksne under utdanning.

Komiteen ønsker å kommentere strategi 8 med at å satse på skolebibliotekene framover er et viktig bidrag til å få en bedre skole. *Skolebiblioteket er et ressurscenter i skolen* som skal gjøre elevene bedre i stand til å ta ansvar for egen læring.

Planen berører også *samarbeid mellom arkiv, bibliotek og museum* (Strategi 2).

Dette er helt i tråd med St.meld.22 som oppfordrer til mer samarbeid innenfor ABM-sektoren (arkiv, bibliotek og museum).

Politisk er det nå i Oppland et ønske om å opprette regionale ABM-nettverk, kartlegge mulige samarbeidstiltak og styrke tverrfaglig kompetanse.

Økonomi

Den økonomiske delen av bibliotekplanen har ikke vært utredet i planprosessen. Flere kommuner har kommentert dette i sine høringsbrev. Fylkesbiblioteket har ikke utviklingsmidler på sitt budsjett i dag. Større prosjekter og annet utviklingsarbeid har vært finansiert med statlige prosjektmidler og har vært støttet med utviklingsmidler fra fylkeskommunen fra sak til sak. Vågå kommune sier i sin uttalelse til planen: ”Bibliotekplanen mangler ei vurdering og ei drøfting av de økonomiske konsekvensene ved gjennomføringen av de ulike tiltakene i Handlingsprogrammet”. Utviklingstiltakene har full støtte fra kommunene og er nå synliggjort gjennom bibliotekplanen. *Komiteen mener at det bør vurderes en fast sum til utviklingsmidler som forvaltes av fylkesbiblioteket.* Dette vil gi en større forutsigbarhet for fylkesbiblioteket og fylket forøvrig i samarbeidet med kommunene. De økonomiske rammevilkårene blir viktig for å kunne nå politisk vedtatte mål. Komiteen vil overfor fylkestinget anbefale at en årlig tiltakssum i størrelsesorden kr 250 000 til kr 300 000 vurderes innarbeidet i RHP. Dette bør en komme tilbake til i budsjettbehandlingen for 2005.

Oppsummering:

Oppland fylke har gjennom bibliotekplanen definert bibliotekenes rolle i en framtidig informasjons- og kunnskapspolitikk. Bibliotekene som flerkulturelle møteplasser for litteratur, kultur, læring og offentlig informasjon synliggjør bibliotekene som en ressurs i den enkelte kommune og i regional utviklingssammenheng.

Komiteen vektlegger framover:

- Fylkesbiblioteket tar en regional utviklingsrolle og vektlegger strategier og tiltak i Bibliotekplanen i neste 4-årsperiode. Det vil i første del av planperioden ha spesiell fokus på strategi 1,2,9, og 10.
- Statlige føringer gjennomføres i prosjektet ”Det sømløse bibliotek – region Oppland”
- Bokbussen vurderes som et viktig interkommunalt virkemiddel i litteraturformidling til barn og komiteen forventer at dette tilbudet blir sett i sammenheng med Den kulturelle skolesekken. Fylkesbibliotekets mediesamling og kompetanse sikrer et kvalitativt bra formidlingstilbud for lesefremmende tiltak.
- Komiteen ser viktigheten av å utvikle ulike samarbeidstiltak innen ABM-sektoren (arkiv, bibliotek og museum) i Oppland
- Komiteen mener at bibliotekenes gratisprinsipp i forhold til nye tilleggstenester bør vurderes i forbindelse med en ny bibliotekutredning for hele biblioteksektoren som igangsettes av departementet våren 2004.
- I utviklingen av helhetlige bibliotektilbud framover må ulike samarbeidspartnere bidra økonomisk for å nå målsettingen
- Den økonomiske delen i realisering av bibliotekplanen bør komme i sammenheng med RHP for 2005.

Planen bør ses i sammenheng med fylkesplan og regionalt handlingsprogram de neste årene. Bibliotekplanen tydeliggjør fylkesbibliotekets rolle i utvikling av Opplandssamfunnet. Komiteen mener at Oppland har fått en bibliotekplan som viser en offensiv holdning til omstilling og som skal bidra til å sikre innbyggerne et helhetlig og godt bibliotektilbud de neste årene.

Vedlegg: Handlingsprogram 2004 – 2008 Særtrykk av s.22 vedlagt saken
Bibliotekplan for Oppland

Prosjekt: Ny bredbåndteknologi – bibliotekene som aktive læringsarenaer
<http://oppland.biblioteknett.no/prosjekt/>

Prosjekt: Det sømløse bibliotek – region Oppland
<http://oppland.biblioteknett.no/somlos/>